

۲۰۳۱۱۲۵

تئاتر و تماشاگر

(به سوی نقش خلاق مخاطب در رویداد ادبی - تئاتری)

رامان دندن، ساسان یاس، ولفگانگ آیزر، دیوید بلایک، استنلی فیش،
جرالد گراف، هلن فرش و اتر، فیلیپ آسلندر، جان راسل براون،
راستوم بهار و جاسون بنت، ژان گروندن، هانس - گئورگ گادامر

ترجمه و گزینش:

مجید حسینی

منصور براهیمی

غلامرضا شهبازی

مهدی نصراله زاده

نرگس یزدی

تهران

۱۳۹۷

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

عنوان و نام پدیدآور: تئاتر و تماشاگر (به سوی نقش خلاق مخاطب در رویداد ادبی - تئاتری / آثاری از سلدن [و دیگران]؛ گزینش و ترجمه مجید اخگر ... [و دیگران].

مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)، پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: هشت، ۳۷۹ ص.: نمودار.

فروست: «سمت»؛ ۲۲۱۲. هنر؛ ۱۰۱.

شابک: ۳-۶۳۸-۰۲-۹۷۸-۲۸۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیپا

یادداشت: سلدن، یاس، آیزر، بلایک، فیش، گراف، فرش‌واتر، آسلندر، براون، بهاروچا، بنت، گروندن، گادامر.

یادداشت: ترجمه و گزینش: مجید اخگر، منصور براهیمی، غلامرضا شهبازی، مهدی نصراله‌زاده، نرگس یزدی.

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Theatre and Audience: Towards the Creative Role of Audience in the Literary-Theatrical Event.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: نمایش - تماشاگران، Theater Audiences

موضوع: نمایش - جنبه‌های روان‌شناسی، Theater -- Psychological Aspects

موضوع: نمایش و جامعه، Theater and Society

موضوع: نمایشنامه - تاریخ و نقد، Drama -- History and Criticism

شناسه افزوده: اخگر، مجید، ۱۳۵۳-، مترجم.

شناسه افزوده: سلدن، یاس، آیزر، بلایک، فیش، گراف، فرش‌واتر، آسلندر، براون، بهاروچا، بنت، گروندن، گادامر. پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

The Organization for Researching and Compiling University Textbooks in the Humanities (SAMT), Institute for Research and Development in the Humanities.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۹ ت ۸ ن ۲۱۲ PN

رده‌بندی دیویی: ۷۹۲/۰۱۹

شماره کتابشناسی ملی: ۵۴۸۷۸۱۴

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت)

پژوهشکده تحقیق و توسعه علوم انسانی

تئاتر و تماشاگر (به سوی نقش خلاق مخاطب در رویداد ادبی - تئاتری)

ترجمه و گزینش: مجید اخگر، منصور براهیمی، غلامرضا شهبازی، مهدی نصراله‌زاده و نرگس یزدی

ویراستار: مریم جابر

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۷

تعداد: ۵۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: سمت

چاپ و صحافی: مشعر

قیمت: ۲۸۰۰۰۰ ریال. در این قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)، روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۴۴۲۴۶۲۵۰-۲.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

@sazman_samt

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
مفت	پیشگفتار مترجمان
۳	الف) مدخل‌ها و مطالعات ادبی - تئاتری
۳	۱. نظریه‌های نقد ذهنی رامان سلدن، منصور براهیمی
۲۸	۲. تاریخ ادبیات در مقام معارض / نظریه ادبی هانس رابرت یاس، منصور براهیمی
۳۶	۳. عدم قطعیت و واکنش خواننده ولفگانگ آیشر، منصور براهیمی
۴۳	۴. خصلت ذهنی تفسیر انتقادی دیوید بلایک، منصور براهیمی
۴۸	۵. تنوع تفسیر استنلی فیش، منصور براهیمی
۵۷	۶. قطعیت / عدم قطعیت جرالد گراف، منصور براهیمی
۷۶	۷. تئاتر و واکنش تماشاگر منصور براهیمی - غلامرضا شهبازی
۱۱۷	۸. تئاتر و مخاطب هلن فرش‌واتر، نرگس یزدی

ب) در فضای گفت‌وگو: خوانش‌ها و بازخوانی‌ها

۹. «تئاتر مقدس» و کاتارسیس
فیلیپ آسلندر، مهدی نصراله‌زاده
۱۸۲
۱۰. شکسپیر از منظری آسیایی
جان راسل براون، منصور براهیمی - غلامرضا شهبازی
۲۰۰
۱۱. تصادم فرهنگ‌ها
راستوم بهاروچا، غلامرضا شهبازی
۲۳۵
۱۲. تماشاگری در حوزه ارتباط فرهنگ‌ها
سوزان بنت، مجید اخگر
۲۸۰
- ج) تئاتر، مشارکت، حقیقت
۱۳. بازی، جشنواره و آیین در نزد گادامر
مهدی نصراله‌زاده
۳۳۶
۱۴. سرشت جشنواره‌ای تئاتر
هانس - گئورگ گادامر، مهدی نصراله‌زاده
۳۴۹
- منابع فصل‌های ترجمه شده
واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
نمایه
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۴
۳۶۷

پیشگفتار مترجمان

کتاب تئاتر و تماشاگر: به سوی نقش خلاق مخاطب در رویداد ادبی - تئاتری گزیده‌ای است که مترجمان، برای مباحثی که جای خالی آن‌ها را احساس می‌کردند، فراهم کرده‌اند. غرض آن بود که بتوانیم مباحث مورد علاقه را در چشم‌اندازی تاریخی و میان‌رشته‌ای هضم و جذب کنیم و در پی روزآمد کردن صرف آن‌ها نباشیم. به همین دلیل در طی بحث‌هایی که به شکل‌های مختلف در آن جمع شکل گرفت، ارائه نوعی چشم‌انداز تاریخی، که جایگاه در زمانی و نحوه سیر و بسط مفاهیم را روشن کند، فضای میان‌رشته‌ای و نیز تأکیدی دوسویه بر دستاوردهای نظری و تجربه‌های عملی هدف قرار گرفت. این دورنما باعث شد که مطالب بسیاری که در آغاز مفید و سازنده به نظر می‌شدند، و حتی پاره‌ای از آن‌ها به طور کامل ترجمه هم شده بودند، از دایره انتخاب ما خارج شوند. با آنکه نهایی کردن کتاب سال‌ها طول کشید و وقفه‌های زیادی به خود دید، اما گذر زمان انتقادی را بر ما تحمیل نکرد و جاهای خالی را بیشتر به ما نمایاند. آنچه اکنون پیش روی شماست، «پیشگفتار» است برای بلندپروازی‌های آینده، اما ادعا نمی‌شود که گامی فراتر از زمینه‌سازی برداشته‌ایم.

شاید بتوان گفت که مخاطب‌شناسی در تئاتر و تاریخ تئاتر ابعادی چنان متعدد و پیچیده پیدا کرده که هیچ هنر دیگری به تنهایی به همه ابعاد آن دست نیافت است و نخواهد یافت. به همین دلیل، ورود به تقاطع‌ها یا مرزهای میان‌رشته‌ای - که از یک سو با ادبیات و سینما و تلویزیون پیوند دارد و از سوی دیگر با انواع رسانه‌های جدید و دیجیتال، از یک سو با ارتباط‌شناسی و مطالعات فرهنگی رابطه برقرار می‌کند و از سوی دیگر با آیین‌های مشارکتی و انواع جشن و بازی - دعوی بزرگی است که کتاب حاضر مدعی آن نیست، اما سعی می‌کند در حد توان تلاش شده است که کلیدهای بحث، مهم‌ترین شالوده‌های نظری و برجسته‌ترین تقاطع‌ها و مرزها از نظر دور نمانند و حداقل مورد اشاره و ارجاع قرار گیرند.

برای آن‌که خوانندگان محترم را با مقدمه‌ای طولانی در آغاز خسته نکنیم، بر آن شدیم که در آغاز هر بحث، سیر مباحث، جایگاه هر مطلب و چشم‌انداز پژوهش‌های آینده را در قالب‌ها یا دریچه‌هایی گشوده، و مقدمه‌وار، به گونه‌ای طرح کنیم که خوانندگان از این امکان برخوردار شوند که بر حسب خواست‌ها یا نیازهای خود خوانشی گزینشی پیش گیرند، یا در پیوند

مقاطع مباحث، نظم‌ی دیگر برای سیر خواندن تنظیم کنند، و یا با تمرکز بر یک مبحث، امکانات خود را برای پژوهش‌ها یا مطالعات بیشتر سامان بخشند. حتی شاید خواننده‌ای ترجیح دهد نخست بر این قاب‌های مقدماتی مروری سریع داشته باشد و بعد نحوه خوانش خود را سامان دهد. سامان فعلی کتاب با حرکت در فضایی میان‌رشته‌ای؛ نخست به شالوده‌های نظری و انتقادی در تاریخ ادبیات و تاریخ تئاتر، مطالعات انتقادی، نقد ادبی و نظریه اجرا می‌پردازد و سپس ابعاد پژوهش‌های اجرایی تماشاگری را در تئاتر مقدس، منظر آسیایی شکسپیر، و مطالعات فرهنگی و میان‌فرهنگی پی می‌گیرد. سرانجام مباحث پدیدارشناسانه گادامر در خصوص بازی، جشن و سرشت جشنواره‌ای تئاتر، کتاب را به این امید به پایان می‌رساند که اهل تئاتر از یاد نبرند مهم‌ترین چشم‌انداز آینده، یعنی پند میان‌کنش دراماتیک و گیم (بازی)، و نیز فعال‌ترین نقش مخاطب وقتی مقام عامل یا اجراگر را به عهده می‌گیرد، همیشه و در همه حال میراث گرانقدر تئاتر بوده و خواهد بود.

عبارت‌های «فصل بعد»، «در فصل چهارم»، «در مقاله قبل» یا «در مقاله بعد» به ارجاعات متن اصلی هر مقاله مربوط می‌شوند و ربطی به فصل‌های این کتاب ندارند مگر این که این رابطه تفهیم‌فراهم‌کننده باشد.

امید ما این است که کتاب حاضر باب مطالعات و مخاطب‌پژوهی‌های جدید را در تئاتر و آیین و هنرهای اجرایی، رسانه‌ای، دیجیتال، و رسانه‌های نوین، انواع بازی‌های زنده و ویدئوگیم و حوزه‌های وابسته، باز کند و فرهنگ‌شناسی ما را در علوم انسانی گامی به پیش برد.

هر کتاب را با پدیدآوردن‌گانی می‌شناسند که نامشان آشکارا درج شده باشد. با این همه، اهل قلم نیک می‌دانند که پدید آمدن یک کتاب، روش‌هایی، غالباً توان‌فرسا، از سوی بسیاری عوامل خاموش وابسته است که نامی از آن‌ها در میان نیست. در این صفحات محدود مجال آن را نداریم که از همه این عزیزان سپاسگزاری کنیم. اما بر خود فرض می‌دانیم که ضمن سپاس از معاونت محترم نظارت فنی و علمی، جناب آقای دکتر محمدرضا سعیدی و مدیر محترم طراحی و تدوین، جناب آقای دکتر محمود جوان، با نام بر آن ویراستار دلسوز و باریک‌بین کتاب، خانم مریم جابر، کارشناس گروه هنر «سمت»، خانم مرجان برهمند و خانم مریم طاهری که صفحه‌آرایی نهایی کتاب را انجام دادند، و همه کارکنان محترم واحد تدوین «سمت» که ما را در مراحل آماده‌سازی و تدوین کتاب صمیمانه و دلسوزانه یاری دادند، تشکر و قدردانی کنیم.